

12.11.2025

Naleraq

UKA2025/22

Juno Berthelsen

Uunga siunnersuut Nunanit allaneersut ilaat aningaasaliinermut misissorneqarnissaanut pillugu Inatsisartut inatsisaat

(Inuutissarsiornermut, Aatsitassanut, Nukissiutinut, Inatsisit Atuutsinneqarnermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarneranut oqaaseqaat:

Inuiaat Kalaallit. Inuiaat Dansk. Taakku assigiinngillat. Inuiaat Kalaallit Nunatsinni aallaavigineqartussaapput. Siunnersuummilu uani Kalaallit aallaavigineqanngillat.

Naleqqamiit aningaasaliinermut sinaakkutissat pitsaanerusut pilersinneqarnissaat ukiorpaalunni ugartornikuupput. Ersarissumik inatsiseqarnissaa pisariaqartipparput nunanit allanit aningaasaleerusuttut nunatsinni aningaasaliinissaat qulakkeerusukkutsigu. Taamaakkaluartorli, siunnersuummi uani maluginiarparput Naalakkersuisut Danmarkimut sulit pituttornelutinnissatsinnut siunnersuuteqartoq. Tunngaviummik siunnersuut siunertaa akerlerinngilarput. Kisianni siunnersuummi uani aasiit dansk aallaavigineqaqqippat.

Takusinnaavarpummi paragraf §3-mi, imm.5 aningaasaliisartoq nunamit allameersoq tassaasoq, issuaaneq allartippoq:

”Inuk, qallunaat naalagaaffianni innuttaasutut pisinnaatitaanngitsoq, imaluunniit qallunaat naalagaaffianni innuttaasutut pisinnaatitaasoq, kisianni ukiut 5 sioqqullugit Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimanngitsoq”

Issuaaneq naavoq. Tassagoq nunamit allameersoq; allamioq.

Siunnersuutip uuma takutiinnarpaa kinaassutsimut tunngasoqaraangat Naalakkersuisut ajorluartumik qanoq siunnerfeqanngitsiginersut. Assigiinnarpaa Aalisarnermut Inatsit, tassanimi aamma kalaaliusariaqannginneq aallaaviuvoq. *Inuussutissarsiutigalugu aalisartuussagaanni naammappoq* kalaallinut inuiaqatigiinnut attuumassuteqarneq Kalaallit Nunaannilu ukiuni tallimani qaangiuttuni najugaqarsimaneq. Naatsumik taallugu, Kalaaliusariaqanngilatit.

Aammalu Piniarneq Aallaaniarnerlu pillugit Inatsit qiviaraanni *Inuussutissarsiutigalugu piniaarsinnaanermut allagartaqassagaanni*, naammappoq inuiaqatigiinnut kalaallinut

attuumassuteqarneq Kalaallit Nunaannilu ukiunni marlunni kingullerni aalajangersimasumik najugaqarsimaneq. Naatsumik taallugu, Kalaaliusariaqanngilatit.

Assigiinnartumik uani siunnersuummi Kalaaliusussaaneq aallaavigineqanngilaq. Takoreerparput qinigaaffinni kingullerni qanoq kukkusaqattaartoqartiginersoq. Una inatsit massakut pilersinniarneqarpoq Nunarput isumannaatsuunissaa qulakkeerniarneqaramigooq - taamaattumillu suliasaqarfiit suliniutillu immikkut ittumik malussarissuseqartut iluanni aningaasaliisoqarniarpat, soorlu attaveqaasersuutit pingaarutilinnut, tassa *kritisk infrastruktur*, una inatsisip naapertorlugu aningaasaliisut misissorneqartussaapput.

Taavammi Tunngavissatut Isumaqatigiissut Naalakkersuisut Danmarkilu septembarimi atsiornikuusaat (*Rammeaftale*), sooruna Naalakkersuisut taanna atsioraat? Nunatsinni attaveqaasersuutit pingaarutilinnut danskit piginnittueqataanissaat sooruna Naalakkersuisut akuerigaat?

Danmarki, nunatsinni attaveqaasersuutit pingaarutilinnut aningaasaliipput, mittarfinnut, umiarsualivinnut, erngup nukissiorfinnullu aningaasaliipput. Siunnersuut naapertorlugu tamakkununga aningaasaliisoqaraanni nunanit allaneersuniit misissorneqaqqaartussaagualarput. Kisianni siunnersuut naapertorlugu taamaaliortoqarusunngilaq Danmarki aningaasaliisimagaanni. Naalakkersuisut kukkussutsit annertuut mittarfinnut tunngasut uteqqiinnalerpasippaat. Naalakkersuisut mittarfissuit pingajorarterutaat danskinut piginnittuutillugit tunniunnikuuai, *vetoret*-eqartillugit! Tassani *vetoret* isumaqarpoq arlaannik mittarfinnut tunngasunut aalajangeerusussagutta danskit naaggaarsinnaatitaapput, tassa piumasagut unitsissinnaavaat. Kukku nerujussuaq tassuuna pinikuuvoq.

Uteqqiinnassavara: Naalakkersuisunit kukkussutsit annertuut Mittarfinnut tunngasut uteqqiinnalerpasippaat. Danmarkimut aqqutissiuussineq sulii ingerlaneroqqilissaaq siunnersuut una taamatut isikkoqartillugu akuerineqassappat.

Danskit killeganngitsumik nunatsinni aningaasaliisuaannarnikuupput. Ullumi aamma takornarialerineq iluani danskit killeganngitsumik nunatsinni pisiortuipput piginnittuullutillu. Naalakkersuisullu massakut aningaasaleerusuttut nunanit allaneersut killilersorniarsarilerpaat. Danmarki aatsaat aqqutigalugu, danskisut innuttaassuseqarneq aatsaat aqqutigalugu, nunatsinni aningaasaliisoqarsinnaavoq.

Naleqqamiit ukiorpaalunni kina kalaaliunersoq inississallugu angorusunnikuuput aammalu sulii angorusupparput. Massakkullu Pingaaruteqarpoq kina kalaaliunersoq inississallugu makkua siunnersuutit kalaallinut aallaaveqanngitsut takusaqattaaratsigit. Kalaaliugaluarluta danskit kinaassusaat aallaavigiinnavillugu nunatsinni ineriartortitsisoqarpoq. Taamaattumik Naleqqamiit takusinnaavarput siunnersuut una ernumanartortaqartoq ataatsimiititaliamilu suliaasaqangaatsiarpasilluni. Inatsisissatut siunnersuummi uani ilanngunniarli nunap inoqqaaviusut kinguaavi, tassa Inuiaat Kalaallit aallaavigineqassasut, danskiunngitsut.

Ippassaq nuannaarutigineqarpoq Inuit Ataqtigiinniit siunnersuut Nunarsuarmioqatitsinni Isumaqtigiissutigut pinngitsoornani Naalakkersuisut sulinermini ilannguttalissagaat. Siunnersuut una akerliuvoq. Kalaallit salliutinneqanngillat uani. Siunnersuummi Inuit pisinnaatitaaffii, Nunap Inoqqaaviusut Kalaallit pisinnaatitaaffii isiginiarneqarsimanngillat. Ippassaq aalajangereerpugut Inuit pisinnaatitaaffii sukumiisumik nalilersornissaa. Eqqarsaatigineqanngitsoorsimavoq siunnersuummi uani ippassaq inatsimmi akuerisatsinnut. Ataatsimiititaliami ilanngussorneqarnissaa kaammattuutigissavara. Kalaaliussusermi aasiit ilanngunnaveersarneqarami. Tamannalu akuerisinnaanngilarput. Kalaaliussuseruna aqutsisuususaq. Uagununa Kalaallit aallaavigaluta Nunarput ineriartortussaasoq.

Siunnersuut una naapertorlugu Kalaaleq Danmarkimiinnikoq nammineq nunagisamini aningaasaleerusussappat allamiutut isigineqaleriasaarsinnaassaaq. Tassami, ukiut tallimat sioqqullugu Nunatsinni najugaqarsimanngikkuit aningaasaleerusussagaluaruillu allamiutut pineqalersinnaavutit. Takoreerparput, assersuutigiinnarlugu aalisarneq iluani, Kalaaleqatigut Danmarkimut nuulaarnikut nunatsinnut uteraangamik allamiutut inissisimalersut. Aalisaqqusaanatik. Naleqqamiit akuerinngilluinnarparput.

Kalaaleq nunamini allamiutut isigineqanngisaannassaaq. Kalaaleq nunamini allamiutut inissinneqanngisaannassaaq. Inuiaat Kalaallit allamiusinnaanngillat Kalaallit Nunaanni. Kalaallinuku illersugassaasut aallaavigineqartussaasullu. Tupinnaq Naalakkersuisut Inuiaat Kalaallilluunniit eqqaanngiivillugit uani siunnersuummi danskiussuseq taamaallaat nalilersuutaatinniaarat. Naalakkersuisut Inuiaat Kalaallilluunniit inatsimmi allassimanngilaat. Inuiaat Kalaallit inatsimmi allaqqaniarlik.

Kalaallit aningaasaleerusukkunik maani mattussuunneqassanngillat. Siunnersuut Kalaallinut Kalaaliussuseqartumillu illersuisuuppat ammaffigisinnaagaluarpaput aamma tapersersussagaluarpaput. Aamma siunnersuummi §26, stk. 2 ataatsimiititaliami

suliarineqartariaqarpasippoq. Tassani allaqqagami inatsisip atuutilinnginnerani Nunanit allanit aningaasaliinernut naammassineqartunut, una inatsit atuutinngitsoq. Qulaani §16-imi allaqagaluarlunimi Naalakkersuisut *eksproprier*-eriisinnaasut, *ekspropriation* tassaavorli pinngitsaaliissummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsineq. Tassa inatsit ilaannaannut atuutsinniarpaat, allanuunngitsorlu. Naleqqamiit nuna avataaneersut Nunatsinni assigiimmik pinissaat pingaartipparput. Taamaammat §26, stk. 2 akerlervarput. Taamaattumik aamma taanna ataatsimiititaliami suliarineqartariaqarpoq.

Kalaallit salliutittussaavagut. Inuiaat Kalaallit nammeneq nunaata ineriartornissaa siuttuuffigisussaavaat. Tassa, tunngaviusumik siunnersuut siunertaa akerlerinngilarput. Kisianni suliassaqaqaagut. Siunnersuut torersumik suliarisinnaavarput kalaallit illersorlugit salliutillugillu.

Taamatut oqaaseqarlunga ataatsimiititaliamut susassaqtumut ingerlateqqipparput. Neriullutalu ataatsimiititaliami qulaani taakkartukkagut anguniakkagullu sukumiisumik suliarineqarumaartut. Neriuppunga ataatsimiititaliami suleqatigiilluarumaartugut suliarlu pimoorullugu suliaralugu.

Qujanaq.